

Derleme Makalesi / *Review Article*

CUMHURİYET'İN 100. YILINDA İLLER İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Turgay ÜNSAL¹

Öz

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan itibaren 100. yılını geride bırakmıştır. Türk kamu yönetimi içerisinde İçişleri Bakanlığı hem Osmanlı Devleti Döneminde ve hem de Cumhuriyet Döneminde değişik isimlerle ve teşkilat yapısıyla varlığını sürdürmüştür. Ülkenin iç ve dış güvenliğinin sağlanması, il genel yönetimi, mülki idare birimlerinin düzenlenmesi, yerel yönetimlerin yönlendirilmesi, nüfus ve vatandaşlık işlerinin yürütülmesi ve göç gibi önemli kamusal hizmetler İçişleri Bakanlığının görev, yetki ve sorumluluk alanında düzenlenmiştir. İçişleri Bakanlığı üstlendiği bu hizmetleri merkez, taşra ve bağlı kuruluşları aracılığıyla yürütmektedir. İller İdaresi Genel Müdürlüğü de bakanlığın merkez teşkilatı içerisinde yer alan önemli ana birimlerinden biridir. Dolayısıyla bu çalışma, Cumhuriyet'in 100. yılını geride bırakması münasebetiyle İller İdaresi Genel Müdürlüğü'nün geçmişten günümüze tarihi gelişimini ve üstlendiği görevleri kapsamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet, İçişleri Bakanlığı, İller İdaresi Genel Müdürlüğü

¹ Dr., İçişleri Bakanlığı, İller İdaresi Genel Müdürlüğü, Daire Başkanı, turgay.unsal@icisleri.gov.tr, ORCID: 0000-0002-2637-9552

**GENERAL DIRECTORE OF PROVINCIAL ADMINISTRATION
IN THE CENTENNIAL ANNIVERSARY OF THE REPUBLIC**

ABSTRACT

The Republic of Türkiye has left behind its 100th anniversary since its foundation. Within the Türkiye Public Administration, the Ministry of Interior has existed with different names and organizational structure both during the Ottoman Empire and the Republican period. Important public services such as ensuring the internal and external security of the country, provincial general administration, organization of provincial administrative units, directing local governments, conducting population and citizenship affairs and migration are organized within the duties, powers and responsibilities of the Ministry of Interior. The Ministry of Interior carries out these services through its central, provincial and affiliated organizations. The General Directorate of Provincial Administration is one of the important main units within the central organization of the Ministry. Therefore, this study covers the historical development of the General Directorate of Provincial Administration from past to present and the duties it has undertaken on the occasion of the 100th anniversary of the Republic.

Keywords: *Republic, Ministry of Interior, General Directorate of Provincial Administration*

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nin kurmuş olduğu merkez ve taşra yönetimi Cumhuriyet Dönemine de ışık olmuştur. Öyle ki Tanzimat Döneminde başlayan modernleşme çalışmaları, özellikle hukuki ve idari alanlarda yapılan reformlar Cumhuriyet Döneminde de devam etmiştir. Osmanlı Devleti'nde içişlerinden “Sadaret Kethüdası” sorumludur. Osmanlı idare sisteminde “vilayet” lafzı ilk defa 7 Kasım 1864 tarihinde yürürlüğe giren Vilayet Nizamnamesinde kullanılmıştır. Bu düzenleme ile “eyalet” ismi “vilayete”; “sancak” ismi “livaya” dönüştürülmüştür. Ayrıca “Nahiye” adı altında yeni birimler kurulmuştur. Bu düzenlemeden sonra vilayetler vali, livalar mutasarrıf, kazalar kaymakam, nahiyeler ise nahiye müdürleri tarafından yönetilmiştir. Bugünkü İller İdaresi Genel Müdürlüğünün temeli ise 1913 tarihli “Dahiliye Nezareti Teşkilatına Dair Nizamnameye” dayanmaktadır.

Cumhuriyet'imizin 100. yılını kutlarken bu çalışmamızda biz de Bakanlığımızın en önemli ve en köklü kurumlarından birisi olan “İller İdaresi Genel Müdürlüğü” müzün 100 yılda nereden nereye geldiğini, hangi aşamalardan geçtiğini ortaya koymak istedik. Bu amaçla, makale, temel olarak iki bölüme ayrılmış durumdadır. Birinci bölümde, Sadaret Kethüdalığından İçişleri Bakanlığına kadar geçen süreler, aşamalar anlatılırken; ikinci bölümde ise İdare-i Umumiye-i Dahiliye Müdüriyetinden günümüz İller İdaresi Genel Müdürlüğüne kadar ki süreçler ele alınmıştır.

1. SADARET KETHÜDALIĞINDAN İÇİŞLERİ BAKANLIĞINA

İlk önce İller İdaresinin kurulumuna kadar bazı hususlara değinmekte fayda görüyoruz. Bakanlıklar kurulmadan önce Osmanlı Devleti'nde içişlerinden sorumlu olan görevliye “Sadaret Kethüdası” adı verilmiştir. 1718'den itibaren Divan-ı Hümayun üyesi de olan Sadaret Kethüdası ilk başlarda protokolde nişancı (Dışişleri Bakanı) ve defterdardan (Maliye Bakanı) sonra gelirken daha sonraları bunların da üzerine yükselmiştir. Osmanlı Devleti'nde II. Mahmut Döneminde (1808-1839) birçok reform çalışmaları yapılmıştır. Özellikle 13 Mart 1836 tarihinde Padişah II. Mahmut tarafından Sadrazam Mehmed Emin Rauf Paşa'ya gönderilen bir Hatt-ı Hümayun (ferman) ile Sadaret Kethüdalığı ilk başta “Umur-u Mülkiye Nezareti” adını almış ve Mülkiye Nazırı olarak Pertev Paşa atanmıştır. Aynı ferman ile “Hariciye Nezareti” de kurulmuştur. Daha sonra ise 1837 yılında

Hariciye Nezareti'ne uyum sağlanması için Umur-ı Mülkiye Nezareti “Dahiliye Nezareti” adını almış ve başına Akif Paşa atanmıştır. Bu fermandan sonra Dahiliye ve Hariciye’de çalışan görevliler birbirinden farklı teşkilatlarda istihdam edilerek ayrılmışlardır (Tekin, 2016: 92; Çelik, 2015: 3; Akgündüz, 2014).

Tanzimat Döneminde II. Mahmud Avrupa’daki kabine sistemini örnek almış, merkez bürokrasisinde yer alan rütbeli memurlar sadrazamlığa bağlı nazırlıklara dönüşmüştü. Şöyle ki Sadaret Kethüdası dahiliye, defterdar maliye, reisülküttab hariciye, çavuşbaşı deavi nazırı (protokol işlerini yürüten makam) olmuştur. Ayrıca ticaret, evkaf, maarif, nafia, defter-i hakani nezaretleri ve sandalyesiz nazırlar olarak devlet bakanlıkları oluşmuştu (Demir, 2016: 13; Ortaylı, 1994: 296-299). Ayrıca şu hususu belirtmekte fayda görüyoruz. Osmanlı Devleti’nde Dahiliye Nezareti, yüksek veya yüksek kapı manalarına da gelen “Babiâli” olarak da bilinirdi (Findley, 2014: 3; Farooqi, 2004: 184).

Taşra teşkilatına bakılacak olursa, Tanzimat Döneminden İkinci Meşrutiyete kadar toplumda belirli bir düzeni sağlamak için birçok köklü düzenleme yapıldığını görmekteyiz. Sırasıyla en önemlileri: 3 Kasım 1839 Tanzimat Fermanı, 1840-1842 tarihli düzenlemeler; 27 Kasım 1846 tarihli Talimat-ı Umumi; 1 Ocak 1849 tarihli Talimatname; 28 Kasım 1852 tarihli Talimatname; 18 Şubat 1856 Islahat Fermanı; 22 Eylül 1858 tarihli Talimatname; 7 Kasım 1864 Vilayet Nizamnamesi; 1867 tarihli Vilayet Nizamnamesi; 22 Ocak 1871 İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi; 21 Şubat 1876 tarihli Talimatname; 6 Nisan 1876 Nahiye Nizamnamesi ve 23 Aralık 1876 Kanun-i Esasî’dir (Aygün, 2010: 36; Tuncer, 2016: 575).

Tanzimat sonrası yapılan düzenlemelere baktığımızda yerinden yönetimin yani âdem-i merkeziyetçi idarenin güçlendiği yönünde düşünceler olsa da aslında merkezi yönetimin daha da güçlendiği görülmektedir. Halihazırdaki vali ve mutasarrıflar önlerine gelen birçok çetrefilli ve zor konuları merkeze danışma ihtiyacı hissetmişlerdir. Bu ise bürokrasi ve kırtasiyeciliğin artmasına, işlerin görülmesinde gecikmelere sebep olmuştur. Nihayetinde Fransız idare sistemi örnek alınarak hazırlanan yeni “Vilayet Nizamnamesi” yürürlüğe girmiştir (Kaştan, 2016: 81). Osmanlı idare sisteminde “vilayet” lafzı ilk defa 7 Kasım 1864 tarihinde yürürlüğe giren Vilayet Nizamnamesinde kullanılmıştır. Yapılan bu düzenleme ile “eyalet” adı “vilayete”; “sancağ” ismi “livaya” dönüştürülmüştür. Ayrıca bu Nizamname ile “Nahiye” adı altında yeni birimler kurulmuştur. Bu düzenlemeden

sonra vilayetler vali, livalar mutasarrıf, kazalar kaymakam, nahiyeler ise müdürler tarafından yönetilmiştir (Özdemir, 2013: 238; Kaştan, 2016: 81; Davison, 1997: 168).

Daha önce de ifade edildiği gibi kazaların yönetimleri merkezden ataması yapılan kaymakamlara bırakılmıştır. Kaymakamların maiyetlerinde; tahrirat başkatibi, hâkim, malmüdü, mal başkatibi, Müslim ve Gayrimüslim halkın temsilcilerinden oluşan yönetim meclisleri vardı. Bu meclis belli zamanlarda bir araya gelir; yönetim, eğitim, güvenlik, beledi ve maliye konularında ihtiyaç duyulan düzenlemeleri ve çalışmaları yapardı (Akyıldız 2015: 77; Çadircı, 2007: 62). Üstesinden gelinemeyecek sorunlar ise çözüm amaçlı eyalet meclisine gönderilirdi. Eyaletlerin başında ise padişah tarafından atanan “Vali” unvanlı yöneticiler vardı. Valinin başkanlığında gerektiğinde; kadı, defterdar, müftü, Müslüman halkın seçtiği temsilciler, Gayrimüslimlerin liderleri ve temsilcilerinin katılımıyla oluşan “Büyük Meclis” toplanırdı. Bu kurul özellikle; güvenlik, idari, imar (bayındırlık), ziraat, mali ve eğitim konularında kararlar alırdı (Çapar, 2011: 38).

1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi sonraki yıllarda yapılan küçük değişikliklerle 1913 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. Örneğin, 22 Ocak 1871 İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi yeni bir nizamname olmayıp, 1864 Nizamnamesinin eksikliklerini giderici bir düzenlemedir. 1871 Nizamnamesi’nde vilayetin baş yöneticisi yine validir. Fakat bu Nizamname ile valinin görevlerine fazladan 13 madde daha eklenmiş ve görevleri daha fazla artmıştır. Özellikle vurgulanabilir ki valiye diğer görevlerinin yanı sıra kazai (adli) görevler ve yine valiye yardımcı olmak, valinin görevde bulunmadığı zamanlarda vekalet etmek üzere “Vali Yardımcılığı” kadrosu getirilmiştir (Yaman, 1940: 198-200).

Özellikle belirtmeliyiz ki Dahiliye Nezareti ilk dönemlerinde konjonktürel bir süreç yaşamış, siyasi gündeme ve gelişmelere bağlı olarak bir dönem kapatılmış fakat daha sonra ihtiyaca binaen tekrar yeniden açılmıştır. 1839-1869 yılları arasındaki 30 yıllık dönem ile 1871-1877 yılları arasındaki 6 yıllık dönemde Nezaret müstakil olarak faaliyetlerini sürdürememiş ve Sadaret bünyesinde görev yapmak durumunda kalmıştır (Başa, 2013: 223). Söylenbilir ki 1877 yılından önce Dahiliye Nezareti’nin kurumsal anlamda kendine özgü bir kimliği oluşmamıştır. Bu konuda Fidan da aynı doğrultuda görüş beyan etmiştir. Fidan’a göre “zamanla

değişen siyasi konjonktür ve ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda Nezaretin teşkilat yapısına ve görev alanına yönelik çok fazla müdahalede bulunulmuş, fakat süreklilik arz eden ve sağlıklı bir yapı oluşturulamamıştır” (Fidan, 2019: 250).

9 Aralık 1913 tarihinde 149 madde ve 1 geçici maddeden oluşan “Dahiliye Nezareti Teşkilat Nizamnamesi” yürürlüğe girmiştir. Dahiliye Nazırlığına Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti yani bugünkü adıyla Emniyet Genel Müdürlüğü bağlanmıştır. Yine 1871 'teki Nizamnameye göre İl Umumi İdaresinin tüzel kişiliği olmadığı için bütçesi ve kendine özgü mali kaynakları bulunmamaktadır. 1913 tarihli kanun ile vilayetlere tüzel kişiliğe haiz bir statü kazandırılmış, belli bir bütçe tahsis edilmiştir (Tönük, 1945: 224; Kaştan, 2016: 86). Söylenbilir ki bu tarihten sonra âdem-i merkezîyetçi bir anlayış ile vilayetlerin çoğulcu bir yaklaşımla daha etkin ve daha verimli bir yönetim sergilemesi amaçlanmıştır. İlgili kanunda; valinin yetki genişliğine vurgu yapılmış, sorumlu olduğu alanlar ayrıntılı bir şekilde yazılmış, vilayet idare meclisi üyelerinin oluşumu ve görevleri yer almıştır. Vali artık merkezi idarenin en üst yetkili amiri olurken aynı zamanda yerel yönetimden de sorumlu hale getirilmiştir (Kaştan, 2016: 96). Vurgulanmalıdır ki 1913 tarihli nizamname, Dahiliye Nazırlığını ve özellikle de taşrada vilayetlerin temel yapılarını şekillendiren önemli bir düzenleme olmuştur. Aynı zamanda bu düzenleme Osmanlı Devleti'nin nazırlığı ve taşra teşkilatını disipline etmek ve düzene koymak için yayımladığı en son düzenlemedir.

İstanbul Hükümetinin bir parçası olan Dahiliye Nezareti'nin varlığı 4 Kasım 1922 tarihinde söz konusu hükümetin ilgasıyla sona ermiştir. 23 Nisan 1920 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılması ve yeni Türk devletinin kuruluşuyla birlikte 2 Mayıs 1920 tarihinde kabul edilen ve 7 Şubat 1921 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanan 3 sayılı kanun ile Ankara’da “Dahiliye Vekaleti” kurulmuştur (Çelik, 2015: 43).

Dahiliye Vekaleti, bir süre Dahiliye Nezareti ile birlikte varlığını sürdürmüş ve onun kurumsal yapısı üzerine temellendirilmiştir. Bu nedenle de 19 Mayıs 1930 tarih ve 1624 sayılı “Dahiliye Vekaleti Merkez Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun” yürürlüğe girene kadar 1913 tarihli “Dahiliye Nezareti Hakkında Nizamname” yürürlükte kalmıştır. Cumhuriyet Dönemi Dahiliye Vekaletinin kurumsal yapısı ise 1624 sayılı “Dahiliye Vekaleti Merkez Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun” ile birlikte oluşturulmuştur (Fidan, 2019: 250; Çelik, 2015: 43).

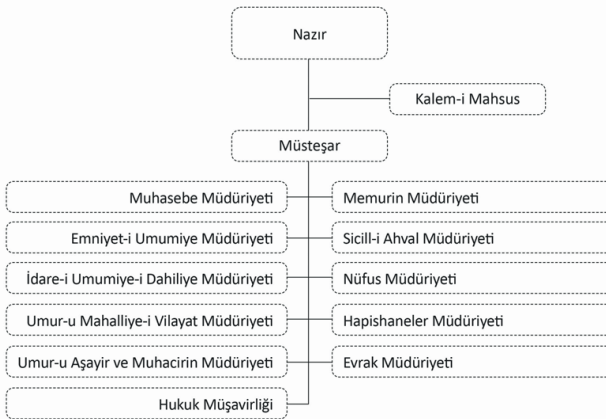
1945–1960 yılları arasında Anayasa'nın dilinin yenilenmesi kapsamında Dahiliye Vekaletinin adı 1945 yılında "İçişleri Bakanlığı" olarak değiştirilmiş ve 1952 yılına kadar İçişleri Bakanlığı ismi kullanılmıştır. 31 Aralık 1952 tarihinde Anayasanın dilinin tekrar eski haline getirilmesiyle birlikte Dahiliye Vekaletine dönülse de 27 Mayıs 1960 askeri darbesinden sonra İçişleri Bakanlığı olarak kullanılmıştır (İçişleri Bakanlığı, 1973: 9-10).

Dahiliye Vekaletinin kurumsal yapısını düzenleyen 1624 sayılı "Dahiliye Vekaleti Merkez Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun" 1985 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. 14 Şubat 1985 tarih ve 3152 sayılı "İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" ile günümüz İçişleri Bakanlığının kurumsal yapısı şekillenmeye başlamıştır.

2. İDARE-UMUMİYE-İ DAHİLİYE MÜDÜRİYETİNDEN GÜNÜMÜZ İLLER İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE

İçişleri Bakanlığının en köklü birimlerinden biri olan İller İdaresi Genel Müdürlüğü'nün tarihsel kökenini 1913 tarihli "Dahiliye Nezareti Teşkilatına Dair Nizamnameye" dayandırabiliriz. 1913 tarihli Dahiliye Nezareti Teşkilatına Dair Nizamname ile bugünkü İller İdaresi Genel Müdürlüğü'nün temelini oluşturan "İdare-i Umumiye-i Dahiliye Müdüriyeti" kurulmuştur. Teşkilat şemasına bakılacak olursa soldan üçüncü sırada İdare-i Umumiye-i Dahiliye Müdüriyeti görülecektir.

Şekil 1. Dahiliye Nezaretinin Teşkilat Yapısı (1913)



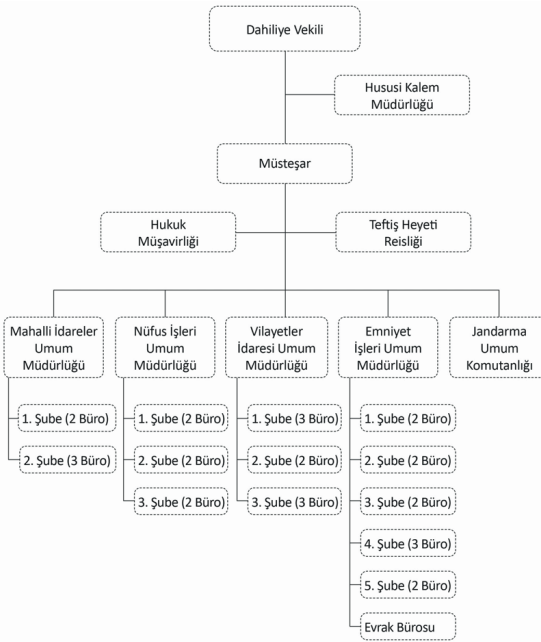
Kaynak: Fidan, A. (2019), "Dahiliye Nezareti'nden Günümüze İller İdaresi Genel Müdürlüğü", 1864 Vilayet Nizamnamesi, TİAV Yayınları, Ankara, 2. Basım, ss. 249-265.

Adı geçen nizamnamenin 6 ncı maddesinde İdare-i Umumiye-i Dahiliye Müdüriyetinin görevleri “Kavanin ve nizamata ile memurin-i mülkiye-i dahiliyeye mevdu olan ve devair-i saire-i nezarete taalluku olmayan bil-cümle vezaif ve muamelat-ı umumiye-i idariyenin suver-i icraiyesini tetkik ve takip ve icabatını tayin ve icra ile bu babda nezaretin diğer nezaretlerle ve vilayetlerle muhaberat-ı resmiyesini idare ve ifa eyler” şeklinde sayılmıştır (Fidan, 2019: 252).

1913 tarihli Dahiliye Nezareti Teşkilatına Dair Nizamname 1930 yılına kadar yürürlükte kalmış ve Dahiliye Vekaletinin teşkilat yapısını düzenleyen 1624 sayılı “Dahiliye Vekaleti Merkez Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun” un ilan edilmesiyle birlikte uygulamadan kaldırılmıştır.

Dahiliye Vekaletinin ilk teşkilat kanunu olarak 1930 yılında kabul edilen 1624 sayılı “Dahiliye Vekaleti Merkez Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun” ile İdare-i Umumiye-i Dahiliye Müdüriyetinin yerini “Vilayetler İdaresi Umum Müdürlüğü” almıştır (Çolak, 2021:151).

Şekil 2. Dahiliye Vekaletinin Teşkilat Yapısı (1930)



Kaynak: Başa, Ş. (2015). “Dahiliye Vekaleti Kuruluş ve Kurumsallaşma”, T.C. İçişleri Bakanlığı Tarihi (1920-2014), TİAV Yayınları, Ankara, 1. Basım, ss. 18-141.

1624 sayılı “Dahiliye Vekaleti Merkez Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun” a göre 3 şubeden oluşan Vilayetler İdaresi Umum Müdürlüğüne şu görevler verilmiştir (İçişleri, 2023);

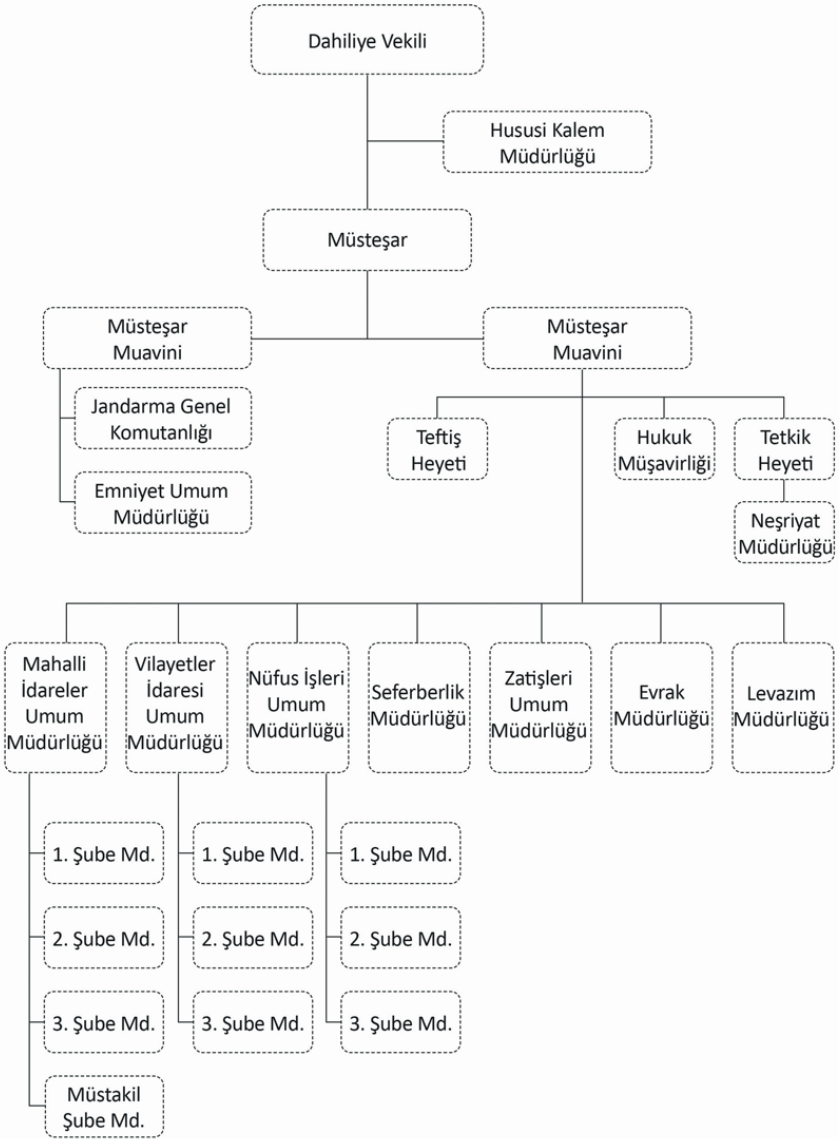
Birinci Şube: Merkez ve merkezden atanan vilayet memurları ile nahiye müdürlerinin sicillerini düzenlemek, tayinleri taşraya ait olan diğer memurların genel durumlarını tetkik, yarışma ve sınav, mezuniyet, emeklilik, cezalandırma, terfi, atama, yer değişikliği, emeklilik ve dul ve yetim maaşı tahsisi ve askerlik gibi memurların zat işlerini ve tahakkuk işlemlerini yürütmek.

İkinci Şube: İllerin genel idare, teşkilat ve intihap işlerinin, genel ve özel durumlarına dair raporların, genel müfettişlik ve teftiş heyeti raporlarının tetkikini; şikâyet ve itiraz işlerini, yardım, seferberlik işlemlerini, emniyete müteallik olmayan ve ulusla arası mahiyet arz eden yabancı işlerini, milli bayramlar ve merasim işlerini ve Bakanlığa verilen diğer benzeri işleri yürütmek.

Üçüncü Şube: Üç bürodan oluşmaktadır. Evrak, dosya, yayın ve kütüphane işleriyle, levazım ve mutemetlik ve hizmetlilere ait işlemleri yürütmek, şikâyet ve müracaatların takibini yapmak ve sonucundan ilgilileri bilgilendirmek.

1936 yılına gelindiğinde 20 Haziran 1936 tarih ve 3335 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 3046 sayılı Kanun ile Vilayetler İdaresi Umum Müdürlüğünün şube sayısı 2’ye düşürülmüş; ardından üç yıl sonra 1939 yılında 30 Ocak 1939 tarih ve 4124 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 3571 sayılı Kanun ile de Vilayetler İdaresi Umum Müdürlüğü kaldırılarak Dahiliye Vekaleti teşkilat yapısından çıkarılmıştır (İçişleri, 2023). Aynı Kanun ile Vilayetler İdaresi Umum Müdürlüğünün personel yönetimine ilişkin görevleri yeni kurulan ve günümüz Personel Genel Müdürlüğünün temelini oluşturan Memurlar Sicil ve Muamelat Umum Müdürlüğüne verilmiştir (Fidan, 2019: 257). Ancak 1943 yılında 4445 sayılı Kanun ile 1624 sayılı Kanun’da yapılan değişik yapılarak “Vilayetler İdaresi Umum Müdürlüğü” yeniden kurulmuştur (İçişleri, 2023).

Şekil 3. Dahiliye Vekaleti Teşkilat Yapısı (1944)



Kaynak: Çapar, S. (2015). “1930 – 1946 Döneminde Dahiliye Vekaleti”, T.C. İçişleri Bakanlığı Tarihi (1920-2014), TİAV Yayınları, Ankara, 1. Basım, ss. 142-224.

4445 sayılı kanun ile Vilayetler İdaresi Umum Müdürlüğü şubelerine şu görevler verilmiştir. (İçişleri, 2023):

Birinci Şube: Ülkenin iç siyasetine ve illerin genel ve özel durumlarına ait bilgileri toplamak, genel müfettişlerle, mülkiye müfettişlerinden ve valilerden gelen raporları tetkik ederek, bunlardan Bakana arz edilecek olanları hazırlamak,

İkinci Şube: Mülki teşkilat ve taksimat işlerini yürütmek, mülkiye müfettişlerinin teftiş layihalarını takip etmek ve gereğini yapmak, Bakanlığın diğer birimleri ile ilgilendirmeyen müteferrik işlemlerle, uygulanması diğer bakanlıklarla birlikte Bakanlığa da ilgilendiren işleri yürütmek,

Üçüncü Şube: Milletvekili seçimi, merasim, yardım toplama işleri, yangın, su baskını, yer sarsıntısı gibi afetler ve tabii hadiselerle ilgili iş ve işlemleri yürütmek, şikâyet ve müracaatların tetkiki ve takibi ile sonucundan ilgilileri bilgilendirmek, yayın, kütüphane ve Umum Müdürlüğün evrak ve dosyalama işlerini yürütmek,

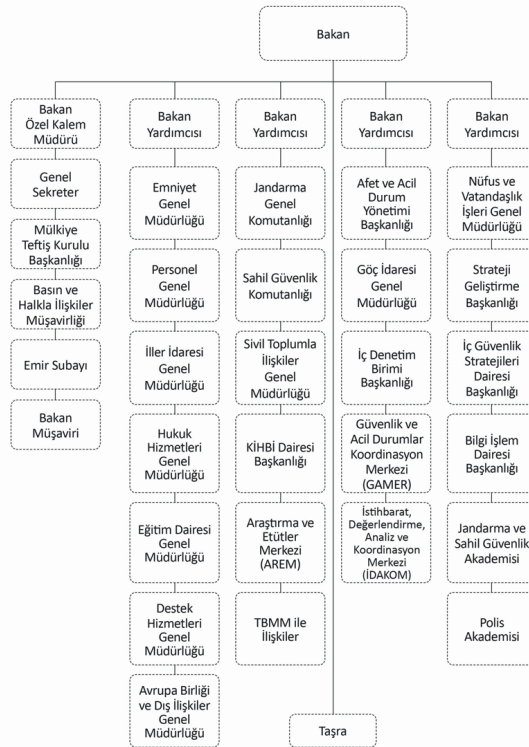
1945’li yıllarda başlayan 1960’lara kadar süren dilde sadeleşme adımları doğrultusunda 15 Ocak 1945 tarih ve 5905 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 4695 sayılı kanun ile Dahiliye Vekaletinin ismi İçişleri Bakanlığı olarak değiştirilirken; Vilayetler İdaresi Umum Müdürlüğünün ismi de “İller İdaresi Genel Müdürlüğü” olarak değiştirilmiştir. Böylece günümüz İller İdaresi Genel Müdürlüğünün ismi ilk kez kullanılmaya başlamıştır. Yaşanan bu isim değişikliği çok fazla sürmemiş ve 1952 yılında tekrar Anayasanın eski diline dönmüştür. Ancak 27 Mayıs 1960 askeri darbesinden sonra Vilayetler İdaresi Umum Müdürlüğünün yerine tekrar İller İdaresi Genel Müdürlüğü kullanılmaya başlamıştır (Fidan, 2019: 257-258; Çolak, 2021: 151-152).

6 Mart 1971 tarihinde Genel Müdürlük onayı ile İller İdaresi Genel Müdürlüğüne; il, ilçe, bucak kurulması, kaldırılması, merkezlerinin değiştirilmesi, mülkiye müfettişlerinin raporlarının izlenmesi ile harita bastırılıp dağıtılması, sınır ve kuruluş değişikliklerinin haritalara işlenmesi, Ad Değiştirme İhtisas Komisyonunun raportörlük görevinin yapılması, il yıllıkları ve idari coğrafya işlerinin yürütülmesi, yayın faaliyetlerinde bulunulması ve Kalkınma Planı, Yıllık Programlar ve İcra Planlarıyla ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesi amacıyla 2 şube daha eklenmiştir. (İçişleri, 2023).

1985 yılında kabul edilen 3152 sayılı “İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” ile İçişleri Bakanlığının kuruluşu, teşkilat yapısı ile görev ve yetkileri yeniden düzenlenmiş ve İller İdaresi Genel Müdürlüğü de Bakanlığın ana hizmet birimleri arasında yerini almıştır.

2017 yılında yapılan Anayasa değişikliği referandumu ile Türk idare sistemi önemli değişikliğe uğramıştır. Yapılan Anayasa değişikliği referandumu ile parlamenter sistemden “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi” ne geçilmiş ve yürütme içerisinde yer alan bakanlıkların teşkilat yapısından “Müsteşarlık” makamı kaldırılarak yerine “Bakan Yardımcılığı” makamı getirilmiştir. Yürütme içerisinde önemli bir yeri olan İçişleri Bakanlığının teşkilat yapısı da yeni hükümet sistemine uygun olarak aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

Şekil 4. İçişleri Bakanlığının Teşkilat Yapısı (2018)



Kaynak: İçişleri Bakanlığı 2018 Yılı Faaliyet Raporu.

İçişleri Bakanlığının köklü ve önemli hizmet birimleri arasında yer alan İller İdaresi Genel Müdürlüğü, 3152 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1985 yılında "İller Dairesi" ve "İl Genel Hizmetleri Dairesi" olmak üzere 2 daire başkanlığı ve bu daire başkanlıklarına bağlı "İl Yönetimi ve Mülki Bölümler Şubesi, Harita ve Yayınlar Şubesi, İşlemler Şubesi ile Bilgi Toplama ve Değerlendirme Şubesi" olmak üzere 4 şube şeklinde teşkilatlanmıştır.

23.03.1998 tarih ve 1998/10830 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Genel Müdürlük bünyesinde "Mülki Ayrılma ve Birleşmeler Şubesi" ve "Nakdi Tazminat Şubesi" kurulmuştur.

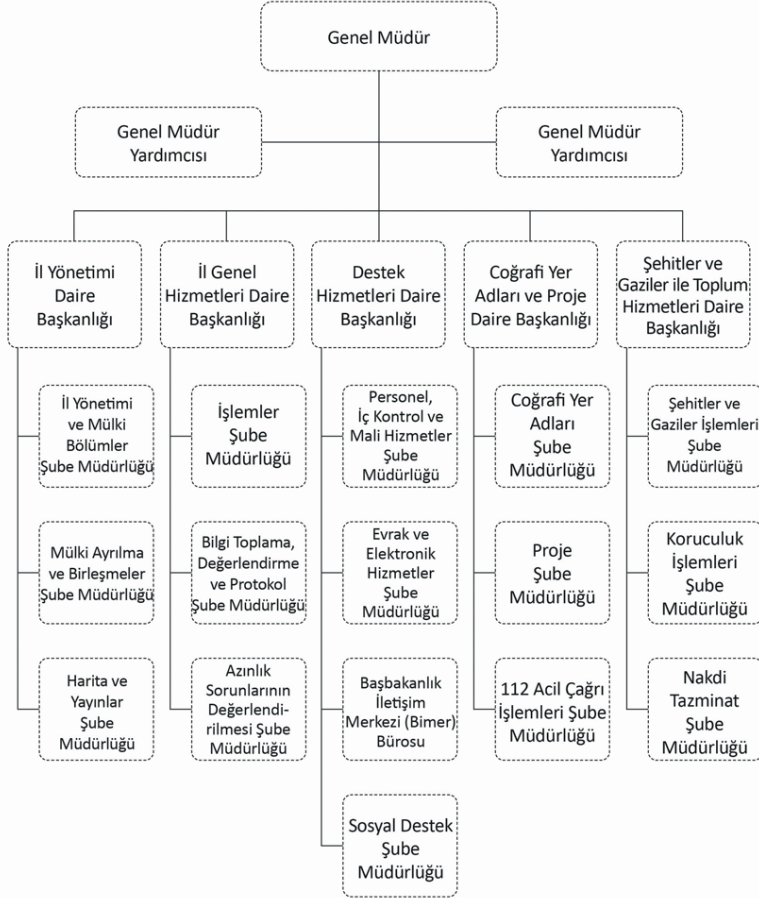
03.07.2007 tarih ve 2007/12453 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Genel Müdürlük bünyesinde 1 daire başkanlığı ve 3 şube müdürlüğü kurulması kararlaştırılmış ve buna istinaden "Proje ve Teşkilat Daire Başkanlığı" ile "İdari ve Mali İşler Şube Müdürlüğü, Proje Yürütme Şube Müdürlüğü ve Azınlık Sorunlarının Değerlendirilmesi Şubesi Müdürlüğü" kurulmuştur.

28.07.2009 tarih ve 2009/15329 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Genel Müdürlük bünyesinde 1 daire başkanlığı ve 3 şube müdürlüğü kurulması kararlaştırılmış ve buna istinaden "Toplumsal Hizmetler Daire Başkanlığı" ile "Şehit ve Gaziler İş ve İşlemleri Şube Müdürlüğü, Göç İş ve İşlemleri Şube Müdürlüğü, Toplumsal Hizmetler ve Planlama Şube Müdürlüğü" kurulmuştur.

21.01.2010 tarih ve 2010/40 sayılı 28.07.2009 tarih ve 2009/15329 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Genel Müdürlük bünyesinde 1 daire başkanlığı ve 3 şube müdürlüğü kurulması kararlaştırılmış ve buna istinaden "İdari Hizmetler ve Coğrafi Yer Adları Daire Başkanlığı" ile bu daire başkanlığına bağlı "Mevzuat Geliştirme ve Değerlendirme Şube Müdürlüğü, Evrak ve Elektronik Hizmetler Şube Müdürlüğü ve Coğrafi Yer Adları Şube Müdürlüğü" kurulmuştur.

1985 yılından itibaren İller İdaresi Genel Müdürlüğünün görev alanı eklenen yeni görevlerle genişlemiş, 26.08.2010 tarih ve 5078 sayılı Bakanlık Makamı Oluru ile teşkilat yapısı aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

Şekil 5. İller İdaresi Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması (2010)



Kaynak: İİGM, yayınlanmamış bilgi notu.

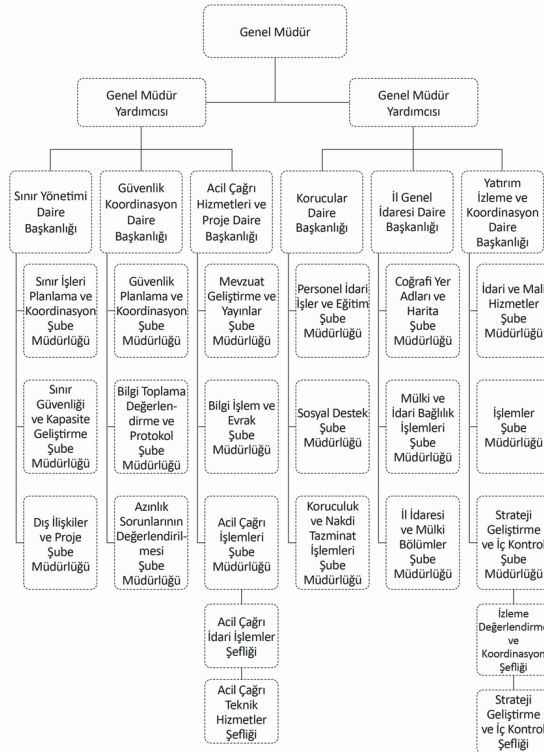
02.02.2011 tarih ve 719 sayılı Bakanlık Makamı Oluru ile “Şehitler ve Gaziler ile Toplum Hizmetleri Daire Başkanlığı”nın ismi “Şehit ve Gazi İşlemleri Daire Başkanlığı” olarak; ardından 15.06.2011 tarihli Bakanlık Makamı Oluru ile de “Güvenlik Koordinasyon Daire Başkanlığı” olarak değiştirilmiştir.

14 ilde büyükşehir belediyesi kurulmasına yönelik çıkarılan 12.11.2012 tarih ve 6360 sayılı Kanun ile bu illerdeki il özel idareleri kaldırılmış ve il özel idarelerine ait görevler yeni kurulan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarına devredilmiştir. Yapılan kanuni düzenlemeye uygun olarak da 29.05.2014 tarih ve

2425 sayılı Bakanlık Makamı Oluru ile Genel Müdürlük bünyesinde “Yatırım İzleme ve Koordinasyon Daire Başkanlığı” kurulmuş ve daha sonra bu daire başkanlığı Bakanlığımızın Strateji Geliştirme Başkanlığına devredilmiştir.

16.10.2008 tarihli Bakanlık Makamı Oluru ile Müsteşarlık Makamına bağlı olarak kurulan “Sınır Yönetimi Mevzuatı ve İdari Kapasitesi Geliştirme ve Uygulama Bürosu” 20.03.2015 tarihli Bakanlık Makamı Oluru ile İller İdaresi Genel Müdürlüğüne devredilmiş ve 27.04.2015 tarihli Bakanlık Makamı Oluru ile “Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı”nın adı “Sınır Yönetimi Daire Başkanlığı” olarak değiştirilmiştir. Bunun yanı sıra 26.09.2016 tarih ve 6464 sayılı Bakanlık Makamı Oluru ile “İl Genel Hizmetleri Daire Başkanlığı”nın adı “Korucular Daire Başkanlığı”; “İl İdaresi Daire Başkanlığı”nın adı da “İl Genel İdaresi Daire Başkanlığı” olarak değiştirilmiştir.

Şekil 6. İller İdaresi Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması (2016)



Kaynak: İİGM, yayınlanmamış bilgi notu.

23.05.2022 tarih ve 23 sayılı Bakanlık Makamı Oluru İller İdaresi Genel Müdürlüğünün teşkilat yapısında önemli değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişikliklerle;

“Bilgi Edinme, İstatistik ve Protokol Daire Başkanlığı”nın kaldırılarak yerine; “Ulusal Koordinasyon ve Ortak Risk Analiz Merkezi (UKORAM) Daire Başkanlığı” kurulması,

“Bilgi Edinme, İstatistik ve Protokol Daire Başkanlığı” bünyesinde bulunan; “İstatistik Şube Müdürlüğü” ile “Strateji ve Mevzuat Daire Başkanlığı” bünyesinde bulunan “Yayınlar Şube Müdürlüğü”nün birleştirilerek yerine “İstatistik ve Yayın Şube Müdürlüğü” kurulması ve “Koordinasyon Daire Başkanlığı” bünyesine alınması; “Değerlendirme ve Protokol Şube Müdürlüğü”nün “İl Genel İdaresi Daire Başkanlığı” bünyesine alınarak adının “Protokol ve Değerlendirme Şube Müdürlüğü” olarak değiştirilmesi; “Bilgi Edinme Şube Müdürlüğü”nün “Koordinasyon Daire Başkanlığı” bünyesine alınması,

“Sınır Yönetimi, Dış İlişkiler ve Proje Daire Başkanlığı” bünyesinde “Sınır Kapıları Şube Müdürlüğü” kurulması ve bünyesinde bulunan; “Azınlık Sorunlarının Değerlendirilmesi Şube Müdürlüğü”nün “İl Genel İdaresi Daire Başkanlığı” bünyesine alınarak adının “Azınlıklar Şube Müdürlüğü” olarak değiştirilmesi,

“Acil Çağrı Hizmetleri Daire Başkanlığı” adının “112 Acil Çağrı Hizmetleri Daire Başkanlığı” olarak değiştirilmesi ve bünyesinde bulunan “Acil Çağrı Teknik Hizmetler Şube Müdürlüğü” adının “Bilgi İşlem ve Teknik Hizmetler Şube Müdürlüğü” olarak değiştirilmesi; “Acil Çağrı İdari İşlemler Şube Müdürlüğü” adının “İdari İşlemler Şube Müdürlüğü” olarak değiştirilmesi; “Acil Çağrı Yapım İşleri Şube Müdürlüğü” adının “Kalite Koordinasyon ve Değerlendirme Şube Müdürlüğü” olarak değiştirilmesi; “Çağrı Hizmetleri Koordinasyon Şube Müdürlüğü” kurulması,

“Strateji ve Mevzuatı Geliştirme Daire Başkanlığı” adının “Strateji ve Mevzuat Daire Başkanlığı” olarak değiştirilmesi ve bünyesinde bulunan “Mevzuat Geliştirme Şube Müdürlüğü” adının “Mevzuat Şube Müdürlüğü” olarak değiştirilmesi; “Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü” adının “Strateji Şube Müdürlüğü” olarak değiştirilmesi,

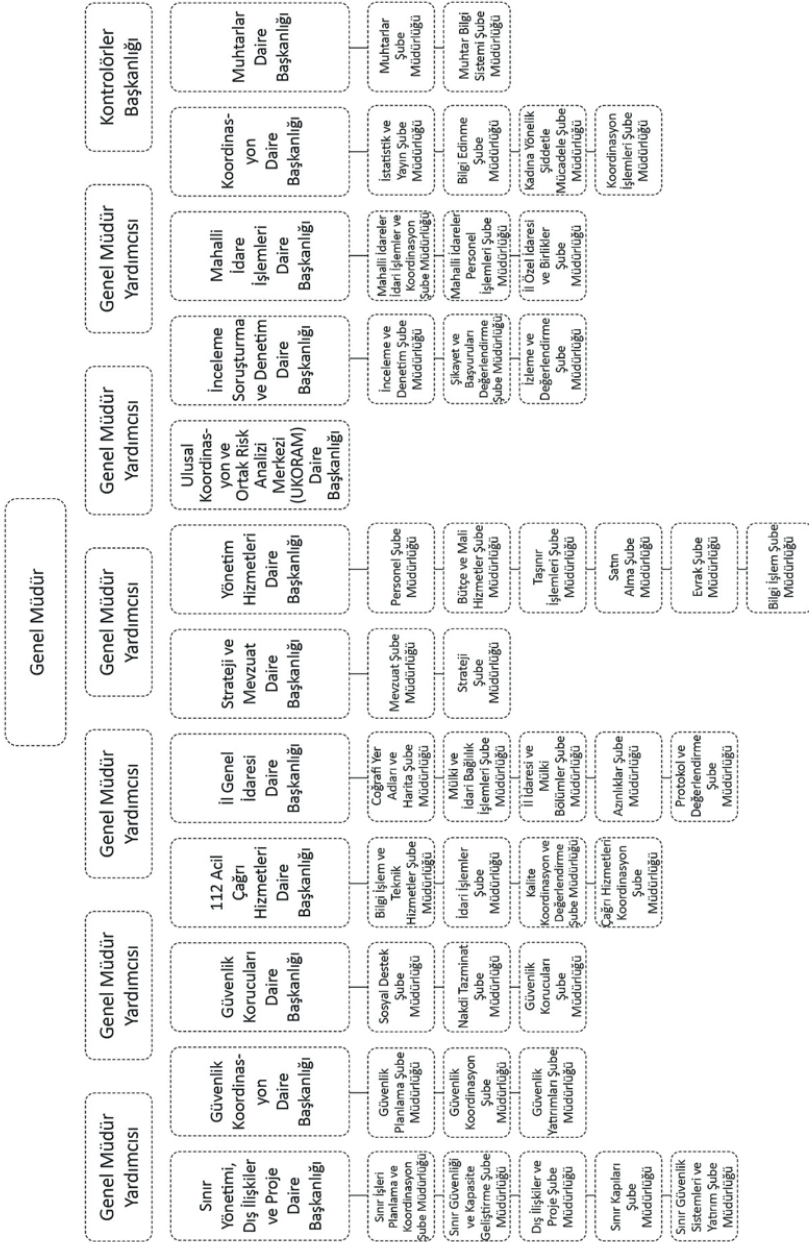
“Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı” adının “Yönetim Hizmetleri Daire Başkanlığı” olarak değiştirilmesi ve bünyesinde bulunan “Teknik Hizmetler Şube Müdürlüğü” nün kaldırılması; “Evrak ve İşlemler Şube Müdürlüğü” adının “Koordinasyon İşlemleri Şube Müdürlüğü” olarak değiştirilerek “Koordinasyon Daire Başkanlığı” bünyesine alınması; “Evrak Şube Müdürlüğü” kurulması; “İdari ve Mali Hizmetler Şube Müdürlüğü” nün adının “Bütçe ve Mali Hizmetler Şube Müdürlüğü” olarak değiştirilmesi; “Taşınır İşlemleri Şube Müdürlüğü” ve “Satın Alma Şube Müdürlüğü” kurulması,

“Rehberlik ve İşlemler Daire Başkanlığı” adının “Mahalli İdare İşlemleri Daire Başkanlığı” olarak değiştirilmesi ve bünyesinde bulunan “Mahalli İdareler İdari İşlemler Şube Müdürlüğü” ile “Diğer İşlemler Şube Müdürlüğü” nün birleştirilerek yerine “Mahalli İdareler İdari İşlemler ve Koordinasyon Şube Müdürlüğü” kurulması; “Personel İşlemleri Şube Müdürlüğü” adının “Mahalli İdareler Personel İşlemleri Şube Müdürlüğü” olarak değiştirilmesi,

“Koordinasyon Daire Başkanlığı” bünyesinde bulunan “İl Özel İdaresi Şube Müdürlüğü” ile “Birlikler Şube Müdürlüğü” nün birleştirilerek yerine “İl Özel İdaresi ve Birlikler Şube Müdürlüğü” kurulması ve “Mahalli İdare İşlemleri Daire Başkanlığı” bünyesine alınması; “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Şube Müdürlüğü” kurulması,

“Muhtarlar Daire Başkanlığı” bünyesinde “Muhtar Bilgi Sistemi Şube Müdürlüğü” kurulması kararlaştırılmıştır.

Şekil 7. İller İdaresi Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması (2022)

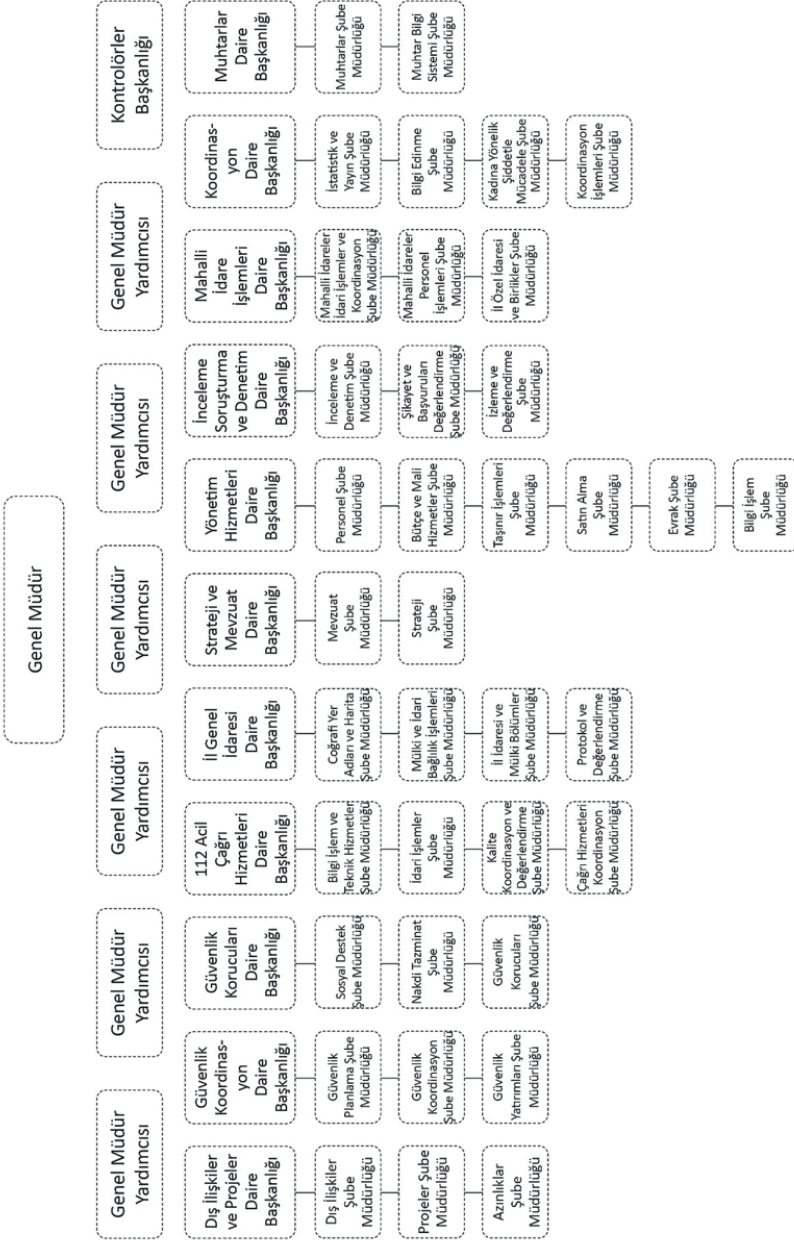


Kaynak: İİGM, yayınlanmamış bilgi notu.

06.06.2023 tarih ve 52876 sayılı Bakanlık Makamı Oluru ile Korucular Daire Başkanlığının adı “Güvenlik Korucuları Daire Başkanlığı” olarak değiştirilmiştir. Ardından 22.09.2023 tarih ve 477 sayılı Bakanlık Makamı Oluru ile “Sınır Yönetimi, Dış İlişkiler ve Proje Yönetimi Daire Başkanlığı” ve bu daire başkanlığı bünyesinde yer alan 3 şube müdürlüğü Göç İdaresi Başkanlığına devredilmiştir. Sırasıyla bunlar; “Sınır İşleri Planlama ve Koordinasyon Şube Müdürlüğü, Sınır Güvenliği ve Kapasite Geliştirme Şube Müdürlüğü, Dış İlişkiler ve Proje Müdürlüğü” dür. Aynı Bakanlık Oluru ile “Ulusal Koordinasyon ve Ortak Risk Analiz Merkezi Daire Başkanlığı (UKORAM)”; bunun yanı sıra yine Genel Müdürlük bünyesinde yer alan “Suriye Görev Gücü Alt Çalışma Grup Başkanlığı” 22.09.2023 tarih ve 476 sayılı Bakanlık Makamı Oluru ile yine Göç İdaresi Başkanlığına devredilmiştir.

Sınır yönetimi ve dış ilişkilere ilişkin birimlerinin Göç İdaresi Başkanlığına devrini müteakip Genel Müdürlüğe verilen görevlerin etkin bir şekilde yürütülmesi amacıyla 10.10.2023 tarih ve 60 sayılı Bakanlık Makamı Oluru ile “Dış İlişkiler ve Proje Daire Başkanlığı” kurulmuş olup, altında ise 2 şube müdürlüğü ihdas edilmiştir. Bunlar; “Dış İlişkiler Şube Müdürlüğü” ile “Projeler Şube Müdürlüğü” dür. Ayrıca İl Genel İdaresi Daire Başkanlığı bünyesinde yer alan “Azınlıklar Şube Müdürlüğü” nün de Dış İlişkiler ve Proje Daire Başkanlığına bağlanması kararlaştırılmıştır.

Şekil 8. İller İdaresi Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması (2023)



Kaynak: İİGM, yayınlanmamış bilgi notu.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin kabul edilmesinin ardından çıkarılan 10.07.2018 tarih ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Bakanlıkların teşkilat yapısı yeniden düzenlenmiş ve İller İdaresi Genel Müdürlüğü Bakanlığın merkez hizmet birimleri arasında sayılmıştır. Anılan kararname ile Genel Müdürlüğe;

1. Yurdun iç politikasına, il ve ilçelerin genel ve özel durumlarına ait bilgileri toplamak ve değerlendirmek,
2. Mülki idare birimlerinin kurulmasına, kaldırılmasına, sınır ve adlarının değiştirilmesine, merkezlerinin belirtilmesine, mülki ayrılma ve birleşmeler ile köy, önemli mevki ve tabii yer adlarının değiştirilmesine ait işlemleri yürütmek, mülki idare birimleriyle ilgili yayınlar yapmak,
3. İl ve ilçelerin idaresine, yardım toplanmasına, taşınmaz mal zilyetliğine ait mevzuatın uygulanmasını takip etmek,
4. Mülki protokol ve merasim hizmetlerini düzenlemek,
5. Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak görevleri verilmiştir.

Bu kapsamda İller İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından aşağıdaki iş ve işlemler yürütülmektedir (İçişleri, 2023):

1. İl idaresine ilişkin mevzuatın uygulanmasına yönelik iş ve işlemler,
2. Seçimlerin ülke genelinde huzur ve güven ortamı içerisinde yapılmasına yönelik merkezi ve yerel düzeyde gerekli tedbirlerin alınmasına yönelik iş ve işlemler,
3. Türk Bayrağı ile ilgili mevzuatın uygulanmasına yönelik iş ve işlemler,
4. Bakanlık Nakdi Tazminat Komisyonunun sekretarya hizmetleri,
5. Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesinin uygulanması ve koordinasyonu sağlamak,
6. Terör ve terörle mücadeleden doğan zararların karşılanmasına yönelik iş ve işlemlerin koordinasyonu sağlamak,
7. Güvenlik korucularına yönelik iş ve işlemler,

8. Ülkemizde yaşayan azınlıklara yönelik iş ve işlemler,
9. Ülke genelinde acil çağrı hizmeti sunumunun koordine edilmesi ve 112 Acil Çağrı Merkezlerinin kuruluş, çalışma ve işleyişleri ile ilgili iş ve işlemler,
10. Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) ile ilgili iş ve işlemler,
11. Tanıtıcı bayraklara ilişkin iş ve işlemler,
12. Coğrafi Adlar Uzmanlar Kurulunun sekreteryaya hizmetleri,
13. Mahalle muhtarlığı ve ihtiyar heyetleri ile ilgili iş ve işlemler,
14. Köy muhtarları ve ihtiyar meclislerine ilişkin iş ve işlemler,
15. İl ve ilçelerin denetlenmesi sonucunda düzenlenen teftiş raporlarının izlenmesi ve gereğinin yerine getirilmesi ile ilgili işlemler,
16. İdari ve mali karar ve işlemlerine ilişkin olarak iç kontrol işleyişinin sağlanması,
17. Avrupa Birliği uyum sürecinde sınır yönetimi konusunda ilgili ulusal belgeler ışığında gerekli çalışmalar ile proje çalışmaları,
18. Güvenlik amacıyla yapılan sınır aydınlatmalarına ait tüketim, yatırım giderlerinin karşılanması, sınır fiziki güvenlik sistemi kurulması ve idame ettirilmesi çalışmaları,
19. Mahalli idarelere ilişkin İçişleri Bakanlığının yetki ve görevlerine ilişkin iş ve işlemler.

İller İdaresi Genel Müdürlüğü kurulduğu günden bu yana önemli görevler ifa etmiş ve birçok önemli projeleri hayata geçirmiştir. Bu projelerden bazılarını;

- Sınır güvenliğinin sağlanması amacıyla doğu ve batı sınırlarının “Elektro-Optik Gözetleme Kulesi” aracılığıyla izlenmesi; sınır gözetleme araçlarının görevlendirilmesi; güneydoğu sınırlarının termal kameralarla izlenmesi; limanlara tek giriş kartı ile erişimin sağlanması; batı komşuları ile göç ve kaçakçılık alanında işbirliği yapılması,

• Milli güvenlik ve kamu düzeninin devamlılığı açısından başta terörle mücadele olmak üzere güvenlik güçlerinin ikmal, ulaşım ve benzeri ihtiyaçlarının öncelikli olarak karşılanması amacıyla güvenlik yollarının ve kulelerinin oluşturulması,

• Türkiye’de birden fazla olan acil çağrı numaralarının (155 Polis – 156 Jandarma – 158 Sahil Güvenlik – 110 İtfaiye - 112 Ambulans – 177 Orman Yangını vs.) tek numara 112 altında toplanması; İngilizce, Almanca, Arapça ve Rusça olmak üzere dört dilde acil çağrıların karşılanması; “Engelsiz 112” ile engelli vatandaşların acil çağrıya erişiminin kolaylaştırılması,

• Covid19 salgınının toplum sağlığı ve kamu düzeni açısından oluşturduğu riski yönetme, sosyal izolasyonu temin, fiziki mesafeyi koruma ve hastalığı yayılım hızını kontrol altında tutma çalışmaları,

• Muhtarların taleplerini elektronik ortamda iletebilmeleri adına yazılım oluşturulması; muhtar hizmet binalarının ve muhtar evlerinin yapımı; muhtarların eğitimi, sosyal ve kültürel yönden gelişimlerinin sağlanması,

• Türkiye’de yaşayan Roman vatandaşlarımızın eğitim, sağlık, istihdam, barınma, sosyal hizmet ve refah seviyelerinin yükseltilmesi amacıyla “Yüzyılın Romalı” buluşmasının gerçekleştirilmesi ve “Roman Koordinasyon Merkezi”nin oluşturulması,

• Kadına Yönelik Şiddeti Önleme Ulusal Eylem Planı çerçevesinde kadına yönelik şiddeti önlemede farkındalığın artırılması,

• Ülkedeki çocukların trafik güvenliği konusunda eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi, trafik kuralları konusunda duyarlı davranışlar sergileyecek bireylerin yetiştirilmesi amacıyla illerde “Çocuk Trafik Eğitim Parkı”nın inşa edilmesi,

• 2019 yılının “Yaya Öncelikli Trafik Yılı” ilan edilmesiyle birlikte yaya ve okul geçitlerinin bulunduğu noktalarda trafikte yayalara ilk geçiş hakkını vermek amacıyla karayolu üzerine yaya önceliğine vurgu yapan “Önce Yaya” görsellerinin yerleştirilmesi şeklinde sıralayabiliriz (İçişleri, 2023).

SONUÇ

Türk kamu yönetiminde hem Osmanlı Devleti hem de Cumhuriyet Dönemi'nde önemli bir yeri olan İçişleri Bakanlığının temellerini Sadaret Kethüdalığı ile atmıştır. 1836 yılında Sadaret Kethüdalığı Umur-ı Mülkiye Nezareti olarak değiştirilmiş ve ardından 1837 yılında da Umur-u Mülkiye Nezareti'nden Dahiliye Nezareti'ne geçilmiştir.

1913 yılında çıkarılan “Dahiliye Nezareti Teşkilatına Dair Nizamname” ile Dahiliye Nezareti'nin teşkilat yapısı düzenlenmiş ve 1930 yılına kadar nizamname yürürlükte kalmıştır. 1913 tarihli nizamname ile İller İdaresi Genel Müdürlüğü'nün temelini oluşturan “İdare-i Umumiye-i Dahiliye Müdürlüğü” kurulmuştur. TBMM'nin 23 Nisan 1920'de açılmasıyla birlikte, 2 Mayıs 1920 tarihinde ilan edilen 3 sayılı Kanun ile Ankara'da Dahiliye Vekaleti kurulmuştur. Bir dönem İstanbul'da Dahiliye Nezareti ve Ankara'da Dahiliye Vekaleti birlikte varlığını sürdürmüş ve 1930 yılında 1624 sayılı “Dahiliye Vekaleti Merkez Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun” ile Dahiliye Vekaletinin kurumsal yapısı şekillenmiş; İller İdaresi Genel Müdürlüğü Vilayetler İdaresi Umum Müdürlüğü adıyla Dahiliye Vekaleti teşkilat yapısı içerisinde yerini almıştır.

1947 yılında Dahiliye Vekaletinin ismi İçişleri Bakanlığı, Vilayetler İdaresi Umum Müdürlüğü'nün ismi de İller İdaresi Genel Müdürlüğü olarak değişmiş; 1952 yılında tekrar eski isimlerini alsalar da 1960 yılından sonra günümüzdeki isimleri ile kullanılmaya devam edilmiştir.

1985 yılında 3152 sayılı “İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” ile İçişleri Bakanlığı teşkilat yapısı yeniden düzenlenmiş ve İller İdaresi Genel Müdürlüğü ana hizmet birimleri arasında yerini almıştır.

2017 yılında yapılan Anayasa değişikliği referandumu ile Türk idare yapısı önemli değişikliğe uğramıştır. Yapılan değişiklikle parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişle birlikte yürütme erki içerisinde yer alan bakanlıkların kurumsal yapısı değişmiştir. Yeni sisteme uygun olarak yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile İçişleri Bakanlığının teşkilat yapısı düzenlenmiş ve İller İdaresi Genel Müdürlüğü merkez teşkilatı içerisinde hizmet birimi olarak yerini almıştır.

İller İdaresi Genel Müdürlüğü, kuruluşundan bugüne artan görevleri ve genişleyen teşkilat yapısıyla İçişleri Bakanlığının en köklü hizmet birimlerinden biri olarak görev, yetki ve sorumluluklarını yürütmektedir.

KAYNAKÇA

Akgündüz, A. (2015), *Arşiv Belgeleri Işığında Dahiliye Nezareti Tarihi*, Ankara, TİAV.

Akyıldız, A., (2015). *Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme*, (5.Baskı), İletişim Yayınları, İstanbul.

Aygün, N. (2010). “*Osmanlı Devleti’nde İdarî Taksimat Alanındaki Düzenlemelerin Taşradaki Yansımaları: Vakfikebir, Şarlı ve Tonya Örneği (1840-1918)*”, Karadeniz Araştırmaları, Ankara, (26). s. 35-77.

Başa, Ş. (2013). *Kurumsallaşma Bağlamında Dahiliye Nezaretinden Dahiliye Vekaletine Geçiş (1920-1923)*, Ankara, TODAİE.

Başa, Ş. (2015). “*Dahiliye Vekaleti Kuruluş ve Kurumsallaşma*”, T.C. İçişleri Bakanlığı Tarihi (1920-2014), TİAV Yayınları, Ankara, 1. Basım, ss. 18-141.

Çadırcı, M. (2007). *Tanzimat sürecinde Türkiye Ülke Yönetimi*, İmge Kitapevi, (1.Baskı), Ankara.

Çapar, S. (2011). “*Osmanlı Taşra Yönetiminin Evrimi*”, *İdarecinin Sesi*, (Mayıs -Haziran), ss.36-40.

Çapar, S. (2015). “*1930 – 1946 Döneminde Dahiliye Vekaleti*”, T.C. İçişleri Bakanlığı Tarihi (1920-2014), TİAV Yayınları, Ankara, 1. Basım, ss. 142-224.

Çelik, M. (Ed.) (2015). *T.C. İçişleri Bakanlığı Tarihi (1920-2014)*, Ankara, TİAV.

Çolak, T. (2021, Haziran). Türkiye’de İçişleri Bakanlığının Tarihsel Gelişimi ve İçişleri Bakanlarının Profili (1920-2020). *Türk İdare Dergisi*, 93(492), 141-153.

Davison, R. H. (1997). *Osmanlı İmparatorluğu’nda Reform*, 1. Cilt, Çev. Osman Akınbay, Papirüs Yayınları, İstanbul.

Demir, A. (2016). “*Osmanlı Hukukunda Devletin Yapısı*”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, s. 1-19.

Farooqi, S. (2004). *Approaching Ottoman History*, (2.Baskı), Cambridge University Press, Cambridge.

Fidan, A. (2019). “*Dahiliye Nezareti’nden Günümüze İller İdaresi Genel Müdürlüğü*”, 1864 Vilayet Nizamnamesi, TİAV Yayınları, Ankara, 2. Basım, ss. 249-265.

Findley, C.V. (2014). *Osmanlı İmparatorluğu’nda Bürokratik Reform*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

İçişleri Bakanlığı (1973). *İçişleri Bakanlığı, Kuruluşu, Tarihi Gelişimi*, Ankara, İçişleri Bakanlığı Yayınları.

İçişleri Bakanlığı (2018). *Faaliyet Raporu*.

Kaştan, Y. (2016). “Osmanlı Devleti’nde ‘1913 Tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayat Kanun-i Muvakkati’ İle Vilayet Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması”, *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, s. 80-98.

Ortaylı, (1994). “*Tanzimat Devri ve Sonrası İdari Teşkilat*”, Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi, İstanbul, Cilt 1, ss. 296-299.

Özdemir, H., (2013). *Osmanlı Devleti’nde Bürokrasi*, (1.Baskı), ÖKM Yayınları, Konya.

Sertoğlu, M. (1972). “*Salih Hulusi Paşa*”, Mufassal Osmanlı Tarihi, C.VI, Güven Yayınevi, İstanbul.

Tekin, A. S. (2016). “XIX. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu’nda Dâhiliye Alanındaki Reformlar”, *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, s. 91- 98.

Tönük, V. (1945). *Türkiye’de İdare Teşkilatı*, Ankara, Kanaat Basım ve Ciltevi, ss.117-128.

Tuncer, S. (2016). “*II. Meşrutiyet Döneminde Bir İdari Reform: 1913 İdare-i Umumiye-i Vilâyât Kanun-ı Muvakkat*”, II. Türk Hukuku Tarihi Kongresi Bildirileri, Cilt:1, ss. 573-599.

Yaman, T. M. (1940). *Osmanlı İmparatorluğu Mülki İdaresinde Avrupalılaşma Hakkında Bir Kalem Tecrübesi*, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul.

<https://www.icisleri.gov.tr/illeridaresi/tarihce>, e.t. 21.11.2023

İçişleri (2023), www.icisleri.gov.tr (15.11.2023)